

УДК 378:504(374)

ДОЛЯ Т. О., МИХАЙЛОВА Є. О., канд. техн. наук, доц.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

E-mail: tatyana1612dolya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЯКІСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В період активної обговорення питань щодо збереження навколишнього середовища, постає проблема якісної екологічної освіти. Екологічна освіта – цілеспрямовано організований, планово і систематично здійснюваний процес засвоєння екологічних знань, умінь і навичок [1]. Узагалі поняття екологічної освіти було започатковано у країнах Східної та Центральної Європи. Основною метою науковців, що спеціалізуються у цій сфері, є формування знань про взаємодію людини, суспільства і природи, про закономірності взаємозв'язків природних явищ, єдності живої та неживої природи, розвиток інтелектуальної та емоційної сфер психіки учнів, аналізуючи екологічні ситуації.

Екологічні проблеми України мають історичні, географічні, технологічні та економічні корені. Одним із ефективних способів пом'якшення цих проблем є створення відповідної освітньої системи для підготовки кваліфікованих експертів для вирішення практичних екологічних проблем суспільства та економіки, таких як забруднення повітря та води, деградація ґрунтів, зменшення біологічного різноманіття тощо. Наприклад, основними слабкими місцями української екологічної інженерної освіти в Україні є низька мотивація студентів до навчання та низька працевлаштування випускників.

До однієї з головних екологічних проблем України відносять ядерне забруднення внаслідок Чорнобильської аварії 1986 р., через яку одна десята частина території країни опинилася під впливом радіації. За даними ООН, приблизно мільйона людей зазнали небезпечного рівня радіації через споживання їжі. Забруднення з інших джерел також становить загрозу для навколишнього середовища. Україна викидає у відкриті водойми забруднену воду, важкі метали, органічні сполуки та пов'язані з нафтою небезпечні речовини. Забруднення води призвело до широкомасштабного знищення популяції риби, особливо в Азовському морі. Забруднення повітря також є важливою екологічною проблемою в Україні. У 1992 р. Україна була сьомою у світі за рівнем промислових викидів вуглекислого газу, об'єм якого становив близько 611,3 млн м³. Зараз цей обсяг знизився, але у деяких промислових центрах викиди парникових газів перевищують допустимі межі [2].

На даний момент в Україні ще не прийнято закон «Про екологічну освіту» (хоча проект Закону існує ще з 2002 р.), а тому в країні до сих пір панує споживчий підхід до природи, як до невичерпного ресурсу, не враховуючи неповоротні наслідки такого підходу. Таке ставлення призвело до катастрофічного стану довкілля і потребує цілковитої зміни у шляхах формування не лише загальних засад екологічної освіти, а й підготовки

«екологів-професіоналів» для всіх систем економічної діяльності в Україні та забезпечення належного рівня техногенно-екологічної безпеки.

На даному етапі перебудова освіти має вилитись в нову концепцію екологічної освіти, сформуватися скоріш в якості інструменту для формування правильної екологічної свідомості, методу соціалізації індивідуума в сучасному суспільстві. Екологічна освіта повинна отримати статус стратегічної, масштабної, важливої пріоритетної галузі, з розширеним і оновленим змістом, формою та методами навчання [3].

Відповідно Концепції екологічної освіти України, розробленої у 2001 р., «Розвиток екологічної освіти має відбуватись на основі синтезу трьох основних підходів (тенденцій), що сьогодні існують: тенденції формування сучасних екологічних уявлень, тенденції формування нового ставлення до природи і тенденції формування нових стратегій та технологій взаємодії з природою» [4].

Але, через відсутність закону «Про екологічну освіту» та сучасний стан вирішення екологічних проблем в Україні, можна сказати, що підходи до реалізації, висвітлені в Концепції, були втілені лише частково. З 2001 р. не було виконано і половини завдань, враховуючи створення Закону «Про екологічну освіту» та більшої частини завдань, включених до тенденцій формування розвинутого екологічного суспільства. Тому зараз є актуальним питання активізації у вирішенні завдань, поставлених Концепцією, що в подальшому може призвести до часткового вирішення екологічних проблем України.

На даному етапі можна спостерігати включення екологічних вчень у програми предметів початкової та середньої школи. Найвагомішу роль в цьому відіграють природничі науки, які вивчаються в курсах природознавства, біології та географії. Саме ці предмети формують уявлення дитини про взаємодію людини з природою. Наразі обов'язковим для вивчення є курс «Екологія», об'єднаний з біологією, в 11 класі шкільної програми, що є вагомим зсуном у бік актуалізації екологічних проблем в свідомості кожної окремої людини. Але, як можна спостерігати, лише теорії у підручниках замало для формування у дітей екологічної грамотності. Тому необхідно прищеплювати дітям поважливе ставлення до природи через залучення кваліфікованих викладачів, які будуть зацікавлені в просуванні екологічної освіти, проведення тренінгів та майстер-класів від екологічних товариств та компаній.

Також у даний час екологічні дисципліни включені до навчальних програм деяких спеціальностей українських університетів для формування екологічного світогляду випускників вищих навчальних закладів. Таким чином, якщо сформувати в свідомості молоді правильне ставлення до природи, то можна сформувати і екологічно свідоме суспільство, і основу для виховання кваліфікованих спеціалістів в сфері екології, які будуть вирішувати поточні та попереджати майбутні проблеми природного середовища нашої країни.

Треба зазначити, що найважливішим фактором у формуванні справді працюючої системи екологічної освіти в Україні є підвищення екологічної грамотності вчителів шкіл і викладачів вищих та середніх навчальних закладів, розробка програм, курсів, навчальних та позакласних занять, факультативів,

спрямованих на підвищення їх кваліфікації. Такий підхід розширить можливості відповідних фахівців та їх спроможність до самореалізації і самоосвіти. Це дозволить відкрити нові можливості в професійній діяльності, що може вплинути на заробітну плату фахівців, а це, як відомо, гарна мотивація. Це створить кращі умови для праці вчителів та викладачів та допоможе учням і студентам у прийнятті правильних екологічних рішень у професійній діяльності.

Введення якісної екологічної освіти в Україні, починаючи з дошкільних закладів, та закінчуючи закладами вищої освіти, допоможе не лише підвищити обізнаність всього населення в сфері екології, а й загальній рівень якості навколишнього середовища, вирішити багато екологічних проблем, покращити економічну ситуацію в країні та створити основу для сталого розвитку українського суспільства.

Література:

1. Заверуха Н. М., Серебряков В. В., Скиба Ю. А. *Основи екології : навчальний посібник*. Київ : Видавництво «КАРАВЕЛА», 2013. 368 с.
2. Ukraine - Environment. *Nations Encyclopedia*. URL: <https://www.nationsencyclopedia.com/Europe/Ukraine-ENVIRONMENT.html#ixzz6s1nbQikC>.
3. Екологічна освіта. *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_освіта.
4. Про концепцію екологічної освіти в Україні: Рішення Колегії МОН України № 13/6-19 від 20.12.01. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>.

Dolya T. A., Mykhailova E. O. PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF QUALITY ENVIRONMENTAL EDUCATION IN UKRAINE

Simon Kuznets Kharkov National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.

The article is devoted to the problems of introduction of ecological education in Ukraine, as well as to the solution of ecological problems with the help of ecological education. It is concluded that the solution of environmental problems is possible if in Ukraine to introduce quality primary, secondary and higher environmental education.